

KIYILARIN KULLANIMININ PLANLANMASI VE DENETİMİ*

Adalar da dahil olmak üzere 1067 km uzunlukta olan kıyılarımız, ülke ekonomisine önemli girdi sağlayan, değişik amaçlarla kullanılan, hızlı nüfus artışı ve yoğun yapılaşma sonucunda birçok kıyı ülkesinde olduğu gibi zarar gören, yenilenmesi mümkün olmayan doğal kaynaklardır. Kıyı alanlarımızdaki uygulamaların kıyı özellikleri yeterince gözetilmeden gerçekleştirilmesi sonucunda kıyılarımız ciddi bir şekilde tahrip edilmiştir. Kıyılarımızın doğal yapısının bozulması, yakın gelecekte hem turizm gelirleri hem de su ürünleri yönünden ekonomimizi olumsuz etkileme riskini de beraberinde getirmektedir.

Denetim Metodolojisi: Denetim çalışmasında; kıyı kullanımının planlama ve uygulama faaliyetleri ile ilgili mevzuat incelenmiş, kıyı kullanımının planlanması ve denetimi alanında sorumluluğu ve yetkisi bulunan kurumların merkez ve taşra teşkilâtı yönetici ve görevlileri ve konuyla ilgili uzmanlar ile görüşmeler yapılmış, ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan doküman ve belgeler incelenerek analiz edilmiş, kıyı alanlarında gözlemler yapılmış, bu alandaki uluslar arası dokümanlar ile bazı yabancı ülke Sayıştaylarının bu alandaki çalışmaları incelenmiştir.

Ulaşılan bulgulara dayanak teşkil eden belge, doküman, görüşme notları ile yapılan çalışmalara ilişkin olarak düzenlenen çalışma kâğıtları Sayıştay Başkanlığında muhafaza edilmektedir.

Raporun taslak metni hakkında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü ile İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün görüşleri alınmış ve değerlendirilmiştir.

832 sayılı Sayıştay Kanununun ek 10'uncu maddesine istinaden hazırlanmış bulunan raporda denetim bulgu, sonuç ve ile önerileri yer almıştır.

Denetim Bulgu ve Sonuçları

■ Ülkemizde kıyı alanlarının kullanımının planlama, planları onaylama, bunlar hakkında görüş bildirme yetki ve görevleri değişik kurumlar

* 832 sayılı Sayıştay Kanunu'na 4149 sayılı Kanun ile eklenen Ek 10' uncu madde uyarınca hazırlanan bu raporun Sayıştay Genel Kurulunun 17.07.2006 tarih ve 5164/1 sayılı kararı ile Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulması uygun bulunmuştur.

arasında dağılmıştır. Ancak, kurumlar arası eşgüdümün sağlanamaması görev-yetki çatışma ve boşluklarına, hukuki ihtilaflara yol açmakta olduğundan, planlama çalışmaları aksamakta, plansız kullanımlara yol açılmaktadır.

■ Planlama çalışmalarında yol gösterici üst ölçekli planların eksikliği, sağlıklı planların yapılması açısından risk teşkil etmektedir. Planlama çalışmaları için ihtiyaç duyulan haritaların ve diğer verilerin elde edilmesinde sorunlar bulunmaktadır.

■ Kıyı alanlarının planlanmasında koruma - kullanma dengesi sağlanamamakta, kullanma amacının öne çıktığı görülmektedir. Planlama ilkelerinin her kıyı bölgesinde aynı oluşunun, esnekliğin bulunmayışının ve planların güncellenmemesinin uygulamada sorunlar yarattığı görülmektedir. “Kamu yararı”, “daha uygun alternatiflerin bulunmaması”, “kıyı alanının yetersizliği” gibi kıyıların daha az zarar görmesini sağlayacak kıyı dolgu kriterlerinin varlığı araştırılmamaktadır.

■ Kıyı alanlarında planlama ve uygulama yapılabilmesi için ilk ve zorunlu unsur olan kıyı kenar çizgilerinin (KKÇ) tespitinde sorunlar yaşanmaktadır. Kıyılarımızın ne kadarında KKÇ tespiti yapıldığına ilişkin bilgiler mevcut değildir. KKÇ tespit komisyonlarının çalışmalarında esas alacakları bilimsel kriterler belirlenmemiştir. Bu durum KKÇ tespitlerinde hatalara yol açmakta, hatalı tespitler planlama ve yapılaşmada da yanlış uygulamalara sebep olmaktadır.

■ Kıyılarda özel mülkiyetlerle ilgili tapu iptal davaları genellikle KKÇ tespitinden uzun zaman sonra açılmakta, bu süre içerisinde kıyıda kalan mülkiyetler el değiştirmekte ve hukuki ihtilaflara konu olmaktadır. KKÇ tespiti sonrasında kıyıda kaldığı belirlenen ancak daha önce tapu kayıtlarına, imar planlarına ve ruhsata uygun olarak yapılan ve kullanılan taşınmazların sahiplerinin mağduriyetini önleyecek bir sistem kurulamamıştır.

■ Kıyılarda farklı kurumların değişik açılardan denetim yapması ve aralarında koordinasyonun sağlanamaması denetimin etkinliğini azaltmaktadır. Aynı kıyı alanında denetim yapan kurumlar, kıyı ihlallerinin giderilmesini diğerlerinden beklemekte, bu durum kıyı alanlarındaki usulsüz eylemlerin devam etmesine yol açmaktadır.

■ Kıyılardaki uygulamaları kontrol görevi bulunan kurumların, kıyı mevzuatı konusunda yeterli ve bilgili personel ihtiyacı içerisinde oldukları, bir kısım belde belediyelerinin denetim yetkilerinin sınırları konusunda tereddütler yaşadıkları görülmüştür. Kıyı ihlallerinin giderilmesinde yerel

idarelerin teknik açıdan da sorunları bulunmakta, kamu kurumları arasında yardımlaşma sağlanamamakta, bazı bölgelerde teknik imkânsızlıklar nedeniyle kıyı ihlalleri kaldırılamamaktadır.

▪ Kıyılarda düzenli denetim yapılmamakta, doğal yapıyı bozan ve usulsüz eylemler hakkında genellikle şikâyet üzerine bilgi sahibi olunması nedeniyle de bu tür eylemlerin hangi bölgelerde yoğunlaştığı, nedenleri, artma veya azalma eğilimleri bilinmemekte, etkili önlemler almak için politika belirlenmemekte, zamanında tedbirler alınamamaktadır. Başlangıç aşamasında önlenemeyen bu tür eylemlerin sonradan kaldırılması son derece güç ve masraflı olmakta, bozulan doğal yapının eski durumuna getirilmesi imkânsız bir hal almaktadır.

▪ Kıyı alanlarındaki yasal olmayan uygulamaların ecrimisil alınarak sürdürülmesi, bu alanların yeterince korunamadığının yada gelir elde etmek amacıyla işgallere göz yumulduğunun bir göstergesi olarak algılanmaktadır. Ecrimisil uygulamasına konu olan eylemler uzun yıllar devam etmekte, işgaller genellikle kaldırılmamaktadır. Kıyılardaki işgal eylemleri sadece haksız kullanım değil, birçoğu aynı zamanda kıyının doğal yapısını da bozan eylemlerdir. İşgallerin sayı ve alan olarak artması, bu alandaki denetimin yetersizliği yanında, tespit edilen ecrimisil miktarlarının da caydırıcı olmadığını ortaya koymaktadır.

▪ Yalnızca özel kişi ve işletmeler değil kamu kurum ve kuruluşları da kıyıları usulsüz, doğal yapıya zarar verici, eşit ve serbest yararlanmayı sınırlayıcı şekillerde kullanmaktadır. Özellikle kıyılardaki uygulamaları denetlemekle görevli kurumların da kıyı mevzuatına aykırı uygulamalar yapması, kıyılardaki kullanımların denetiminde etkinliği azaltmaktadır.

Not: Raporun tamamına aşağıdaki internet adresinden ulaşılabilir:
<http://www.sayistay.gov.tr/rapor/rapor2.asp?id=280>